

ผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของ
เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เพ็ญภา แสบงบาล*

ธงชัย สมบูรณ์**

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นิทานที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และ เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมเล่นิทานที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเล่นิทาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ นักเรียนชาย – หญิง ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ที่กำลังศึกษาอยู่ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสกลนคร สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 6 คน ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้มี 3 ชนิดคือ 1)นิทาน 2)แผนการจัดกิจกรรมเล่นิทาน 3)แบบประเมินทักษะทางสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างทักษะทางสังคมก่อน และหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเล่นิทาน โดยการหาค่าที่ (t – test แบบ Dependent Samples)

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนา เอกจิตวิทยาการศึกษาศึกษาพิเศษ

ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำวิชาพื้นฐานการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา

ผลการศึกษาพบว่า

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมก่อน และหลังการจัดกิจกรรม
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเล่นนิทานภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับดี ได้แก่ การใช้คำพูดสุภาพและใช้น้ำเสียงสุภาพ การแสดงออกพฤติกรรมที่เหมาะสม ร้องขอในสิ่งที่ตนเองต้องการ แสดงการขอโทษ ขอบคุณ ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นโดยไม่ทะเลาะกัน

บทนำ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะต้องจัดให้เหมาะสมกับความ ต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละประเภท เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพสมดุ ลทั้ง ด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์จิตใจและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข โดยไม่ เป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม (ดาวประกาย แก้วนพรัตน์, 2549, หน้า1)

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มหนึ่งที่ต้องได้รับ การจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ เนื่องจากเด็กดังกล่าวมีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กปกติ ทั่วไปในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ อย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า เช่น ทักษะการสื่อสาร การสื่อความหมาย การดูแล ตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน การควบคุมตัวเองสุขอนามัยความปลอดภัยและการใช้ชีวิต ร่วมกับผู้อื่น ทำให้มีทักษะทางสังคมที่ไม่เหมาะสม (สุริ แซ่บุญ, 2550, หน้า1)

ทักษะทางสังคมมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมโดยธรรมชาติ จึงไม่สามารถที่จะอยู่ได้ตามลำพังต้องมีเพื่อน มีกลุ่มสังคมที่กว้างขวาง ได้แก่ ห้องเรียน สังคม โรงเรียน สังคมในอาชีพการงาน จนถึงสังคมชุมชน ประเทศ และ ทุกกลุ่มสังคมต้องมีการติดต่อ สัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะทางสังคม และผลของการที่บุคคลมีทักษะทางสังคม ที่ดี มีสี่ประการคือ (1) สามารถสร้างความสัมพันธ์และรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นไว้ ได้ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญมากของพัฒนาการทางสังคมโดยเฉพาะนักเรียน จะต้อง เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เด็กต้องเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ (2) ได้รับบางสิ่งบางอย่างเพิ่มขึ้น เช่น การที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับครูก็อาจจะทำให้ได้ คะแนนดีขึ้นอันจะนำมาซึ่งการได้รับความชื่นชมจากผู้ปกครอง ซึ่งทักษะในลักษณะนี้จัดได้ว่า

สำคัญมากในการที่จะพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้ใหญ่ต่อไป (3) เป็นประการที่สำคัญที่สุดคือ สามารถจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่มีเหตุผลของบุคคลอื่นได้ ต่างจากเด็กที่มีปัญหาที่โรงเรียนและที่บ้านเป็นเพราะมีพฤติกรรมการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ไม่สามารถจัดการกับพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมของผู้อื่นได้ (4) ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สุขุมมาล เกษมสุข, 2535, หน้า 10-11)

จากความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 6-7) จึงได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในเรื่องทักษะทางสังคมของนักเรียนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักทำงานและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ตลอดจนรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

การสอนแบบใช้นิทานเป็นสื่อ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมทักษะทางสังคมทั้งนี้เนื่องจากเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษชอบฟังนิทานเนื่องจากนิทานให้ความสนุกสนานตอบสนองความต้องการของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นความอยากรู้อยากเห็น การยอมรับส่งเสริมความคิดความเข้าใจและรับรู้กับเด็ก (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2541, หน้า 10-19) เมื่อนิทานเป็นสิ่งที่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชอบ เด็กจึงเกิดการเรียนรู้ได้ดี สามารถจดจำ กล่าวแสดงออก และมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ครูจึงสามารถสอดแทรกสิ่งที่ต้องการสอนเด็กหรือเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ให้กับเด็กตามจุดประสงค์ที่ครูต้องการได้ ซึ่งทำให้เด็กสามารถจดจำได้ดี และสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ การที่เด็กชอบสิ่งใด เด็กจะสนใจและกระทำสิ่งนั้นได้นาน นิทานจึงช่วยสร้างสมาธิของเด็กให้นานกว่าปกติ และสร้างความน่าสนใจด้านเทคนิคต่าง ๆ เช่น การใช้น้ำเสียง การใช้กิริยาท่าทางประกอบการเล่า การเลือกใช้คำพูด การใช้รูปภาพเข้ามาช่วยให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน และเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ซึ่งเป็นการสร้างเจตนาที่ดี นอกจากนี้แล้วนิทานยังช่วยผ่อนคลายอารมณ์ ปลุกฝังนิสัยรักการอ่านและพัฒนาภาษาขึ้นด้วย (เกริก ยूनพันธ์, 2539, หน้า 55-56)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมเล่านิทานที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตลอดจนเป็นการสนับสนุนให้ประเทมิทร์พยากรณ์มนุษย์ที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นิทานที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการเล่นิทานที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทาน

สมมติฐานของการศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการเล่นิทานที่มีต่อทักษะของสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
2. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเล่นิทานที่มีต่อทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสกลนคร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน
2. กลุ่มตัวอย่างมาโดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป Kerjcie & Morgan (1970, pp.607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 3 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้
 - 2.1 เป็นนักเรียนที่แพทย์ระบุว่า เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
 - 2.2 เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความบกพร่องระดับเรียนได้ มีระดับสติปัญญา 50 – 70 อายุระหว่าง 7 – 10 สามารถพูดจาสื่อสารได้ และไม่มี ความบกพร่องด้านอื่นร่วมด้วยอย่างเห็นได้ชัด
 - 2.3 ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมการศึกษา
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย
 - 3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเล่นิทาน
 - 3.2 ตัวแปรตาม คือ ทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเล่นนิทานเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญากลุ่มอื่น ๆ
2. เพื่อครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
3. เพื่อผู้บริการใช้ผลการศึกษาในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้มี 3 ชนิดคือ

1. นิทาน
2. แผนการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน
3. แบบประเมินทักษะทางสังคม

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ประเมินทักษะทางสังคมก่อนการทดลอง (pre-test) เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. การดำเนินการทดลอง โดยใช้กิจกรรมเล่นนิทาน ดำเนินการเป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ อังคาร และวันศุกร์ ใช้เวลาวันละ 20 นาที ระยะเวลา 09.00-09.20 น. โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์
 - 2.2 เก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบประเมินทักษะทางสังคมก่อนการทดลอง (pre-test) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 - 2.3 ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน จำนวน 12 แผน เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที
 - 2.4 เก็บข้อมูลจากการบันทึกแบบประเมินทักษะทางสังคมหลังการทดลอง (post-test) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 - 2.5 นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินทักษะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์โดยหาทางสถิติและสรุปผลการทดลอง

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและแปลผล ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

2.00 – 1.50	หมายถึง	ปฏิบัติได้ดี
1.49 – 1.00	หมายถึง	ปฏิบัติได้พอใช้
0.99 – 0	หมายถึง	ต้องปรับปรุง

ผลการศึกษา

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมก่อน และหลังการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน ทั้ง 4 สัปดาห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเล่นนิทานภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับดี ได้แก่ การใช้คำพูดสุภาพและใช้น้ำเสียงสุภาพ การแสดงออกพฤติกรรมที่เหมาะสม ร้องขอในสิ่งที่ตนเองต้องการ แสดงการขอโทษ ขอบคุณ ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นโดยไม่ทะเลาะกัน

สรุปอภิปรายผล

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมก่อน และหลังการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน ทั้ง 4 สัปดาห์ แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดกิจกรรมเล่นนิทานทำให้เด็กได้ใช้คำพูดสุภาพและน้ำเสียงสุภาพได้แสดงออกถึงพฤติกรรมที่เหมาะสม ได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการได้แสดงการขอโทษ ขอบคุณ, ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ซักถาม มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ร่วมกิจกรรม ได้ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน ได้ปฏิบัติตามคำสั่ง เข้าใจกฎกติกาในการเล่น มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและผู้อื่นได้ ได้รับความเห็นของเพื่อน ทำให้ตั้งใจฟังในสิ่งที่ครูพูดหรือผู้อื่นพูด จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมก่อน และหลังการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน ทั้ง 4 สัปดาห์ แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ศิริปอง (2554) ศึกษาความสามารถด้านการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อย โดยใช้บทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถด้านการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อย ก่อนและหลังการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุษา เข้มวงษ์ (2555) ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมด้วยกิจกรรมเล่านิทานประกอบการปั้นกระดาษหนังสือพิมพ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมด้านสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังการจัดกิจกรรมเล่านิทานประกอบการปั้นกระดาษหนังสือพิมพ์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม แตกต่างกันไป

2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเล่านิทานภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับดี ได้แก่ การใช้คำพูดสุภาพและใช้น้ำเสียงสุภาพ การแสดงออกพฤติกรรมที่เหมาะสม ร้องขอในสิ่งที่ตนเองต้องการ แสดงการขอโทษ ขอบคุน ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นโดยไม่ทะเลาะกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนยังให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และเข้าใจในการทำกิจกรรม จึงกล้าแสดงออก จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีทักษะทางสังคมหลังการจัดกิจกรรมเล่านิทาน ภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับดี ได้แก่ การใช้คำพูดสุภาพและใช้น้ำเสียงสุภาพ, การแสดงออกพฤติกรรมที่เหมาะสม ร้องขอในสิ่งที่ตนเองต้องการ แสดงการขอโทษ ขอบคุน ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นโดยไม่ทะเลาะกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญศรี ศิริปอง (2554) ศึกษาความสามารถด้านการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อย โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถด้านการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อย หลังจากการเรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

1. ครูควรชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนให้ชัดเจน โดยใช้การอธิบายอย่างช้า ๆ เข้าใจง่าย เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการตั้งใจฟังที่ดี และเห็นความสำคัญในการร่วมทำกิจกรรม
2. ควรส่งเสริมทักษะทางสังคมเกี่ยวกับ การยกมือพูดหรือตอบ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การกล้าแสดงออกในการตอบคำถาม เข้าใจกฎกติกาในการเล่น และมีความมั่นใจในตนเอง ให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การจัดกิจกรรมศิลปะ กิจกรรมการ
แสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมเล่านิทาน กับเด็กพิเศษประเภทอื่น ๆ เช่นเด็กที่
มีปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กสมาธิสั้น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ดาวประกาย แก้วนพรัตน์. (2549). *การใช้กิจกรรมนันทนาการเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรี แชนู. (2550). *การใช้กิจกรรมเล่นิทานเพื่อเพิ่มทักษะทางคณิตศาสตร์ในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุขุมล เกษมสุข. (2535). *การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษยา ตันติผลาชีวะ. (2541). *การสอนแบบจิตปัญญา*. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์
- เกริก ชู้นพันธ์. (2539). *การเล่นิทาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาสน์
- เพ็ญศรี ศิริปอง. (2554). *ความสามารถด้านการอ่านคำของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อย โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน*. ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อุษา เข้มวงษ์. (2555). *การพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมด้วยกิจกรรมเล่นิทานประกอบการป็นกระดาษหนังสือพิมพ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2*. ปริญาอนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.